

Aylık Suriye Bülteni “Bir Kurbanlık Koyun Fiyatı, Ortalama 30 Aylık Memur Maaşına Denk”

Haziran 2023

Bu rapor, Haziran ayı boyunca Suriye'deki siyasî ve ekonomik olaylar ile güvenlik olaylarının önemli gelişmelerini ele almaktadır. Suriye’de güvenlik anlamında, İdlib'teki Rus hava saldırılarında artış yaşandı. Suriye'nin doğusunda DEAŞ'a karşı güvenlik operasyonlarının yoğunlaşması ve Dera'da yerel fraksiyonlar ile rejim yanlısı milisler arasında çatışmalar arttı. Siyasî olarak rejim, Arap devletleriyle ilişkileri güçlendirmek ve ekonomik anlaşmalarla Arap yakınlaşmasının artmasını hedeflemeye devam etti. Ancak rejim ciddi siyasî adımları hala atmadığından dolayı Batı devletleri, normalleşmeye karşı olmaya sürdürmektedir ve rejime karşı uygulanan yaptırımların kaldırılmasını reddetmektedir. Ekonomik olarak, Esed rejiminin ekonomi ve mali politikalarının bir sonucu olarak Suriye lirasının değeri azalmaktadır. Paradaki değer kaybı ile beraber alım gücü de sürekli olarak azalmaktadır. Bu da Suriyelilerin normal yaşamlarında çektiği sıkıntıyı artırmaktadır. Özellikle Kurban Bayramı ile fiyatlar daha da yükseldi. Öte yandan, Suriye'nin kuzeyinde yerel meclisler ve sivil örgütler, stratejik sektörlerde erken iyileşme projelerinin birçoğunu hayata geçirmeye devam etti. Bunlardan biri Mare'de yeni bir sanayi bölgesinin açılmasıydı. Bu bölgede 50 hazır atölye ve 100'ün üzerinde inşa halindeki atölye bulunuyor. Ayrıca diğer birçok proje de mevcut.

Güvenlik İstikrarsızlığı Göstergelerinde Artış

İdlib'teki birçok bölge, Rusya ve rejim tarafından hava saldırıları ve topçu ateşiyle hedef alındı. Rusya'nın, rejimle Türk görüşmelerini desteklemesine rağmen güvenlik ve askerî durumları kötüleştirilmesi, teknik anlaşmalar veya anlaşmaların gerçekleşmesi için gerekli politik irade kadar önemli bir faktör olarak görülmektedir. Özellikle son zamanlarda Lazkiye kırsalında yerel fraksiyonların, Kardaha şehrine bir insansız hava aracıyla saldırı düzenleyerek bir kişinin ölümüne ve başka bir kişinin yaralanmasına neden olan askerî yeteneklerini sergilediği görüldü.

Öte yandan, "Heyet Tahrir Şam" örgütüne ait güvenlik güçleri, "Genel Güvenlik" teşkilatında yer alan bazı önemli şahsiyetleri ve askerî birlikler ile ikinci derecede medya çalışanlarından oluşan yaklaşık 80 kişiyi yabancı güçlere casusluk yapmakla suçlayarak tutukladı. Bununla birlikte, HTŞ yerel düzeydeki direnişi kırmak ve kendi politik ve ekonomik manevra alanlarını genişletmek için çabalarını sürdürüyor. Bu durum, YPG ile ekonomik anlaşmaların yapıldığı iletişim kanallarının oluşturulmasıyla somutlaşmıştır.

Suriye'nin kuzeydoğusunda DEAŞ örgütü, YPG ve onlarla işbirliği yapanlara yönelik gerçekleştirilen 24'ten fazla saldırıyı üstlendi. Örgütün yayınladığı verilere göre, bu saldırılar 11 kişinin ölümüne ve 26 kişinin çeşitli derecelerde yaralanmasına neden oldu. Örgütün

faaliyetleri, önceki aylarda uluslararası koalisyonun YPG güçleriyle birlikte önleyici operasyonları nedeniyle azalmıştı ancak Haziran ayında yeniden yükseldi. Koalisyonun bu ay içinde bölgede dört indirme operasyonu gerçekleştirdiği ve bunlardan birinin Haseke'nin güneyindeki örgüt liderlerinden birinin tutuklanmasıyla sonuçlandırıldığı bildirildi. Ayrıca bölgede ABD askerî helikopteri düştü ve ABD komutanlığına göre 22 asker yaralandı. Deyr ez-Zor'da ise eyaletin çeşitli bölgelerinde 12 noktada kabile çatışmaları meydana geldi. Çatışmalar, ölümlere ve yaralılara neden oldu.

Bunun yanı sıra YPG'nin sözde Kuzey ve Doğu Suriye Özerk Yönetimi, kendi iradesiyle ellerindeki DEAŞ tutukluları için açık duruşmalar yapma niyetini duyurdu. Örgüt, tutukluları ve aileleri, niteliksiz kamplar ve hapisanelerde tutulmaları nedeniyle YPG için bir yük oluşturduğunu ifade etti. Özellikle Kuzeydoğu Suriye'deki DEAŞ saldırılarının artması ve geçen yılın başında Haseke Sanayi Cezaevi'nin DEAŞ tarafından ele geçirilme senaryosunun tekrarlanma korkusu ile birlikte, yıllardır yargısız olarak tutulmaları nedeniyle bu durum daha da zorlaşmaktadır. Ancak, kendi vatandaşlarını kabul etme çağrılarına yanıt vermeyen ilgili devletlerin yanı sıra, DEAŞ mahkûmlarının yargılanması için önemli hukukî engeller de bulunmaktadır.

Diğer yandan Türkiye, 'Özyönetimi' tanımamakta ve onu PKK'nın bir "terör örgütü" kolu olarak kabul etmektedir. Bu nedenle Türkiye, YPG liderliklerini ve üyelerini hedef almaya devam etmektedir. Bu çerçevede, "Kamışlı İl Meclisi"nin ortak başkanı Yesire Derviş, ortak başkan yardımcısı Leyla Şeviş ve şoför Ferat Toma etkisiz hale getirildi. Ayrıca il meclisinin ortak başkanı Cabi Şemo, Türk insansız hava araçlarının saldırısı sonucunda yaralandı. Saldırı, Kamışlı'nın doğusunda onları taşıyan bir araca yönelikti.

Dera'da, rejim yanlısı anlaşma ve uzlaşma girişimlerinin başarısızlığına işaret olarak, ildeki güvenlik kaosu devam etmektedir. Ay boyunca 30 kişi suikastlar sonucu öldürüldü ve ayrıca il genelinde farklı güvenlik olaylarında 8 kişi hayatını kaybetti. Bu durum, güvenlik kaosunun ve silahlı çatışmaların devam etmesine işaret etmektedir. Son olarak, Suriye-Ürdün sınırında Nasib geçidi yakınında yerel gruplarla rejim yanlısı milisler arasında çatışmalar yaşanmıştır. Ayrıca Nasib üzerinden uyuşturucu kaçaklığı devam etmekte ve gençlerin Suriye'den kaçmaya devam etmesi durumu söz konusudur. Bu, 2018 ve 2021 anlaşmalarından sonra rejim tarafından kovalamaca ve kötüleşen güvenlik durumu nedeniyle Dera ilinden Yunanistan sahilleri açıklarında Haziran ayı ortasında boğularak ölen 100'den fazla kişiyle birlikte gerçekleşmiştir.

Esed rejimi, Arap yakınlaşması ve Batı baskıları arasında

Esed rejimi, Arap Ligi'nde bir elçi ataması gerçekleştirdi ve Dışişleri Bakanı, Irak ve Suudî Arabistan'ı ziyaret etti. Suriye ile Arap ülkeleri arasındaki ekonomik işbirliğin yeniden başlaması konusunda anlaşmaya varıldı. Aynı zamanda Beşar Esed, Birleşmiş Milletler İnsanî İşlerden Sorumlu Genel Sekreter Yardımcısı ve Acil Durum Yardım Koordinatörü'nü kabul etti. Mültecilerin geri dönüşü konusunda politik yapılardan kaçınılması gerektiğini vurgulayarak, geri dönecekleri köylerde ve şehirlerde hasar gören altyapının yeniden inşası için

gereksinimlerin karşılanması ve çeşitli hizmet tesislerinin rehabilite edilmesi çağrısında bulundu. Bu, rejimin güvenli mülteci dönüşü konusundaki ilerlemeleri özellikle güvenlik takibatının durdurulması, güvenlik birimlerinin düzenlenmesi ve yeniden yapılandırılması, tutukluların serbest bırakılması ve yargı sisteminin reform edilmesi gibi konularda geri adım olarak değerlendirildi. Bunun yerine rejim, ekonomik kazanımlar elde etmek ve üzerine uygulanan yaptırımları kaldırmak için uluslararası toplumu baskı altında tutmak amacıyla bu konuyu kullanma girişiminde bulunmaktadır. Bununla birlikte, Batı'nın normalleşmeyi reddetme tutumu devam ederken, Kanada ve Hollanda Esed rejiminin uluslararası hukuku ihlal ettiği ve işkence suçları işlediği gerekçesiyle Uluslararası Adalet Divanı'na ortak bir dava açtı. Bu adımlar, Arap dünyasının Esed rejimiyle normalleşme veya yaptırımları hafifletme konusunda ne kadar başarılı olabileceği ve Suriye'deki bazı Arap ülkelerinin, gerçek etki araçlarından yoksun olarak Esed'i uluslararası alanda rehabilite etme veya üzerine uygulanan yaptırımları hafifletme konusundaki yetenekleri hakkında önemli soruları gündeme getiriyor.

Öte yandan, Astana görüşmelerinin 20. turu tamamlandı ve son bildiriye, "Suriye'nin belirli bölgeleriyle ilgili seçici önlemler ve muafiyetler dâhil olmak üzere uluslararası hukuku, uluslararası insan hakları hukukunu ve Birleşmiş Milletler Şartı'nı ihlal eden tüm tek taraflı yaptırımların reddedildiği" belirtildi. Bu durum, Türkiye'nin Esed rejiminin üzerindeki yaptırımları kaldırma veya hafifletme konusunda destekleyici bir tutum sergileyebileceğine işaret etmektedir. Ayrıca Astana'daki katılımcılar, rejimin 2023 Ağustos ayındaki uzatmanın sona ermesinden sonra rejimin ve Rusya'nın onayını aşma girişimlerine karşı çıktığını doğrulayan, Reyhanlı ve Bab al-Hawa sınır kapılarından yardımların girişine onay vermesi nedeniyle rejimin bu tutumunu memnuniyetle karşıladı.

Kuzeydoğu Suriye'de, "Suriye Demokratik Meclisi" ve Ulusal Değişim ve Demokrasi Koordinasyon Kurulu, ulusal demokratik değişim projesini benimseyen bir muhalif cephe inşa etme konusunda anlaşmaya vardı. Bu ortak belge, "Ulusal Demokratik Güçler" olarak adlandırılan politik güçlerin, Güvenlik Konseyi'nin 2254 sayılı kararı gereğince siyasi bir çözümün başarılı olması için beş temel ilkeyi benimsemelerini içeriyordu.

Suriyelilerin acılarını derinleştiren ekonomi politikaları

Suriye lirası hala ardı ardına düşüş yaşamakta ve yönetim tarafından uygulanan ekonomik ve mali politikalar sonucunda 1 Amerikan doları karşısında 9,250 liraya kadar gerilemiştir. Liranın ve fiyatların istikrarını yeniden sağlamak, ülkeden sert para çıkışını engellemek için, Para ve Kredi Kurulu, Suriye'ye gelenlere 500 bin dolara kadar miktarda nakit girişine izin veren bir karar yayınlamıştır. Ayrıca ülkeden ayrılanlar, 10 bin dolar veya dövize eşdeğer miktarda çıkış yapabilme izni almıştır.

Yaşam koşullarıyla ilgili olarak, fiyatların yükselmesiyle halkın zorlukları bayram zamanına denk gelmiştir. Dera'da yumurta fiyatı 30 bin liraya, Hama ve Şam'da ise 33-34 bin liraya ulaşmıştır. Diğer yandan, hükümet memurlarının ortalama maaşı aylık 100 bin lira iken kurbanlık fiyatı bazı bölgelerde 3 milyon liraya yükseldi. Böylelikle koyun fiyatları bir yıl içinde 6 kat artmıştır. Fiyatların yükselmesi ve alım gücünün zayıflaması nedeniyle

vatandaşların alışveriş yapması azalmış ve piyasalarda durgunluk yaşanmıştır. Ayrıca kurban bayramı döneminde dış transferlerin Suriye'ye olan hacminin, geçen Ramazan bayramına kıyasla üç kat azaldığı rapor edilmiştir. Bu sırada yönetim, bayramdan önce herhangi bir mali yardım veya maaş artışı sunmaktan kaçınmıştır. Suriye Geçici Hükümetin Maliye Bakanlığı, 2022 için enflasyon oranını %100, 2023 için ise %104,7 olarak tahmin etmiş ve 2011-2023 arasındaki enflasyonun yaklaşık olarak %16.000 olduğunu belirtmiştir.

Muhalefet bölgeleriyle ilgili olarak, Suriye Geçici Hükümeti ve İdlib'teki Kurtuluş Hükümeti, sert buğday için ton başına 330 dolar, yumuşak buğday içinse ton başına 285 dolar bir fiyat belirlemiştir. Bu fiyat, geçen yılki 450 dolarlık fiyattan daha düşüktür. YPG'nin sözde YPG'nin verdiği fiyat ise 222 dolardır. Eğer fiyatta bir artış olmazsa, muhalif bölgelerdeki çiftçiler buğday ürünlerini hükümete veya tüccarlara satmaktan vazgeçecek ve daha fazla kar getiren ürünleri ekeceklerdir.

Erken iyileşme projeleriyle ilgili olarak, yerel meclisler ve sivil toplum örgütleri birçok hayatî sektörde projelerin uygulanmasını tamamlamıştır. Mare'deki yerel meclis, yeni bir sanayi bölgesi açmış olup 50 hazır atölye ve 100 hazırlık aşamasındaki atölyeyi içermektedir. Reyhanlı'daki endüstri bölgesine ana trafo bağlantısı yapılmış ve endüstriyel projelerin altyapısının hazırlanması hedeflenmiştir. Ayrıca Suriye Geçici Hükümeti'nde Maliye ve Ekonomi Bakanı, Reyhanlı'daki endüstri bölgesinde bebek sütü fabrikasının açılışına katılmıştır.

YPG'nin kontrol ettiği bölgelerle ilgili olarak, Haseke şehrinde gaz sıkıntısı nedeniyle yüzlerce vatandaşın katıldığı bir protesto düzenlenmiştir. Gaz fiyatları son zamanlarda karaborsada yaklaşık olarak 150 bin Suriye lirasına yükselmiş ve resmî fiyatın iki katına çıkmıştır. Ayrıca Amuda pazarı, lisans koşullarının finansal garanti ve ofis donanımı gibi imkânlarının üzerine çıkan yeni şartlar nedeniyle para transferi ve döviz bozdurma ofislerini kapatmıştır. 'Özyönetim' gümrük idaresi tarafından alınan yeni bir karar ile iç geçişler yoluyla YPG tarafından kontrol edilen bölgelere giren sebze ve meyve sevkiyatları için yeni bir gümrük sistemi belirlemiştir. Bu sistemde patates, domates ve yeşil soğan için 3 dolar, kuru soğan için 10 dolar, sarımsak için ise bir ton başına 20 dolar gümrük ücreti belirlenmiştir. Ayrıca bölgede üretilmeyen meyvelerin giriş ücretleri, kiraz için 6 dolar, muz için 16 dolar ve ananas için bir ton başına 60 dolar olarak belirlenmiştir. Bu durum, bu ürünlerin fiyatlarını etkileyecek, halkın alım gücünü azaltacak ve sıkıntılarını artıracaktır. Son olarak Haseke ilindeki itfaiye birliği, bu yıl 2023'te Haseke iline bağlı kırsal alanlarda yaklaşık olarak 370 dönüm, Kamışlı ilinde ise 418 dönüm ekili arazide meydana gelen hasarları kaydetmiştir.